

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ

Νομίζω ότ το δειλήμμα: *Προστασία ή Χρήση* των μνημείων είναι ψευδές, γιατί δεν υφίσταται κατ' ουσίαν σύγκρουση αξιών. Η απάντηση, πιστεύω, πρέπει να είναι: *Προστασία και Χρήση*.

Η προστασία (από ένα και μόνο φορέα, το Υπουργείο Πολιτισμού κατά προτίμηση) των φυσικών χαρακτηριστικών ενός τόπου, της άγριας πανίδας και των μνημείων γενικώς της φύσης και του ανθρώπου, μπορεί να συμβαδίζει με την αναψυχή, την αισθητική αγωγή και την ευαισθητοποίηση των πολιτών. Η ελιτίστικη εκδοχή έχει την εξής στρατηγική: *σώστε τα μνημεία – κρατείστε μακριά τους ανθρώπους*. Οι επισκέπτες ωστόσο δεν μπορεί να μένουν έξω από το φράκτη των αρχαιολογικών χώρων, να βλέπουν από μακριά τα αρχαία θέατρα, να σταματούν στην κλειδωμένη πόρτα των ναών και των μοναστηριών. Είναι αναγκαίο να τους προσφέρεται ανα-ψυχή σε συνδυασμό με γνώση για τα μνημεία και την αξία τους, αναψυχή που να συνάδει βέβαια με τον χαρακτήρα τους.

Όταν τίθεται στις πραγματικές του διαστάσεις το δειλήμμα μεταξύ προστασίας και χρήσης, όταν δηλαδή όντως κινδυνεύει το μνημείο, τότε πρέπει οπωσδήποτε να υπερισχύει η προστασία και να λαμβάνονται άμεσα τα κατάλληλα μέτρα στερέωσης και συντήρησης.

Μεταξύ των εταίρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης πιστεύω και της χώρας μας, επικρατεί τα τελευταία χρόνια η αντίληψη μιας νέας σχέσης μνημείου και κοινού, μιας σχέσης που πέρασε τελικά και στο άρθρο 3 του ισχύοντος Αρχαιολογικού Νόμου 3028/2002, όπου αναφέρονται μεταξύ άλλων τα εξής:

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας συνίσταται κυρίως στην ανάδειξη και την ένταξη της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή, στην παιδεία, την αισθητική αγωγή και την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά.

Τα μνημεία όλων των εποχών και οι αρχαιολογικοί χώροι προστατεύονται αποτελεσματικότερα όταν αποτελούν μέρος της ζωής των πολιτών, όταν αναδεικνύονται σε πόλους έλξης και παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης, όταν δεν παραμένουν κενά κελύφη περιχαρακωμένα, αφήνοντας έξω τους πολίτες, αλλά ενταγμένα στη σύγχρονη ζωή εξακολουθούν να λειτουργούν και να γεμίζουν από πολύχρωμα πλήθη.

Η σύγχρονη πολιτιστική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενθαρρύνει επενδύσεις σε πολιτιστικούς και δημιουργικούς τομείς που συμβάλουν στην πάταξη της ανεργίας, στην κοινωνική ευημερία και στη λεγόμενη οικονομία της ευτυχίας (economics of happiness), η οποία συνδέεται άρρηκτα με τις νέες μορφές διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πιστεύω, μεταξύ άλλων, ότι μείζονος σημασίας και υψηλής επισκεψιμότητας αρχαιολογικοί χώροι πρέπει να γίνουν ανταγωνιστικοί, να αυτονομηθούν υπό κρατικό έλεγχο, και να εξασφαλίζουν τη βιωσιμότητά τους όχι με συνεχείς κρατικές επιχορηγήσεις, αλλά με αύξηση και συνετή διαχείριση των εσόδων τους και με συνέργειες.

Ο επισκέπτης των αρχαιολογικών χώρων και των μουσείων λαμβάνεται σήμερα σοβαρά υπόψη. Καθοδηγείται παιδευτικά, αλλά αφήνεται ταυτόχρονα ελεύθερος να επιλέγει και να κατανοεί. Καθώς βιώνει τα αντικείμενα του παρελθόντος στο μνημειακό και το μουσειακό περιβάλλον, πρέπει να μπορεί να ξεπερνά το φράγμα του χρόνου από το σήμερα στο χτες και να αναπλάθει το παρελθόν μέσα από τις εικόνες που του προσφέρονται κατάλληλα επεξεργασμένες από τους ειδικούς.

Οι απόψεις της γενιάς του 30 για την αξία όχι μόνο της αρχαιότητας αλλά και του νεοελληνικού πολιτισμού και της σύγχρονης δημιουργίας βρήκαν συνεχιστές που κατάφεραν με επιμονή, πίστη και αγώνες να κάνουν πράξη το όραμά τους. Το Βυζάντιο, η νεοελληνική τέχνη, η σύγχρονη καλλιτεχνική

δημιουργία αντιμετωπίζονται ισότιμα με την αρχαιότητα (προϊστορική, αρχαϊκή, κλασική, ρωμαϊκή). Είναι προφανής η στροφή και του Υπουργείου Πολιτισμού προς τις σύγχρονες τάσεις τόσο στο πνεύμα του Νόμου που αναφέραμε παραπάνω, όσο και στην πράξη με εκθέσεις και ποικίλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις σε κρατικά μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, μεσαιωνικά κάστρα και παραδοσιακούς οικισμούς. Οι αρχαιολόγοι δεν είναι πια μονόπλευροι κλασικιστές, έχουν διευρύνει τον ορίζοντά τους στην εκτίμηση των μνημείων όλων των εποχών και έχουν αναγνωρίσει ταυτόχρονα τη μεγάλη οικονομική αξία του Πολιτισμού.

Πέτρος Θέμελης

pthemelis@hotmail.com